

Mattilsynet

MATTILSYNETS ARBEID MED DYREVELFERD

Årsrapport 2018

Innhold

1.	Antallet bekymringsmeldinger om dyrevelferd øker for hvert år	6
2.	Noe positiv utvikling for slaktegrisen i Rogaland, men fortsatt en vei å gå	8
3.	Tap av tamrein og sau på beite.....	10
4.	Kronisk dårlige dyrehold skal bedres eller avvikles.....	12
5.	«Sammen for dyra» nettverk for å avverge alvorlig vanskjøtsel av husdyr	14
6.	Pilotprosjekt «Dyrekrim» - bedre samarbeid mellom Mattilsynet og politiet	16
7.	Hva skjer når Mattilsynet er på tilsyn på en gård med husdyr?.....	18
8.	Hvilke plikter gjelder for bonden på gården og inspektøren fra Mattilsynet under et tilsyn?.....	20
9.	Hvilke virkemidler bruker Mattilsynet når noen bryter dyrevelferdsloven?	22
10.	Hvordan opplever bønder tilsynsbesøk fra Mattilsynet?.....	23
11.	Mer og bedre kontakt med næringen, bransjen, dyrevernorganisasjonene og andre aktører	24
	Møteserie mellom avdelinger i Mattilsynet og Bondelaget lokalt over hele landet.....	25
	Mattilsynet inviterte bredt til møte om fremtidens utfordringer for produksjonsdyr	26
12.	Resultater av tilsyn med dyrevelferd i 2018	28
13.	Slik er tilsynet med dyrevelferd organisert i Mattilsynet.....	36
	Vedlegg: Tabell over resultater fra tilsyn i dyrehold 2018.....	38

Dyr skal ha det godt

Det er en grunnleggende verdi i samfunnet vårt at dyr ska ha det godt. Den som eier eller har ansvaret for dyr, skal sørge for at de har det bra.

- Dyreeieren har ansvaret for det daglige dyreholdet og for at dyra har det godt ut fra kravene i regelverket for dyrevelferd
- Mattilsynet har ansvaret for å forvalte regelverket og føre tilsyn med at dyreholderne følger det

DE FLESTE HUSDYRENE I NORGE HAR DET GODT

Mattilsynet mener at dyrevelferden i hovedsak er god for landdyr i Norge. Vi er på tilsyn først og fremst i dyrehold der det er risiko for at dyr ikke har gode nok leveforhold. Resultatene fra 7 857 tilsynsbesøk i 2018 viser at i 4 794 saker fant ikke inspektørene brudd på regelverket, mens de oppdaget brudd på regelverket i 3 063 saker. Vi fant 63 dyrehold der dyr var alvorlig vanskjøttet, og det utgjør 0,7 % av de kontrollerte dyreholdene. Omtrent halvparten av de alvorligste sakene gjaldt kjæledyr.

RAPPORTEN VISER RESULTATER AV INSPEKSJONER MED VELFERDEN I DYREHOLD

I rapporten presenterer vi tall som viser hva våre inspektører finner når de er på tilsyn med dyrevelferden for landdyr. Dyr som blir brukt til forsøk og i undervisning, og dyr på slakteri og under transport, er ikke tatt med. Velferd for fisk er et viktig tema, og fra 2019 vil fiskevelferd bli en fast del av årsrapporten for Mattilsynets arbeid med dyrevelferd. Temaartiklene i årets rapport handler i hovedsak om forholdene for produksjonsdyr.

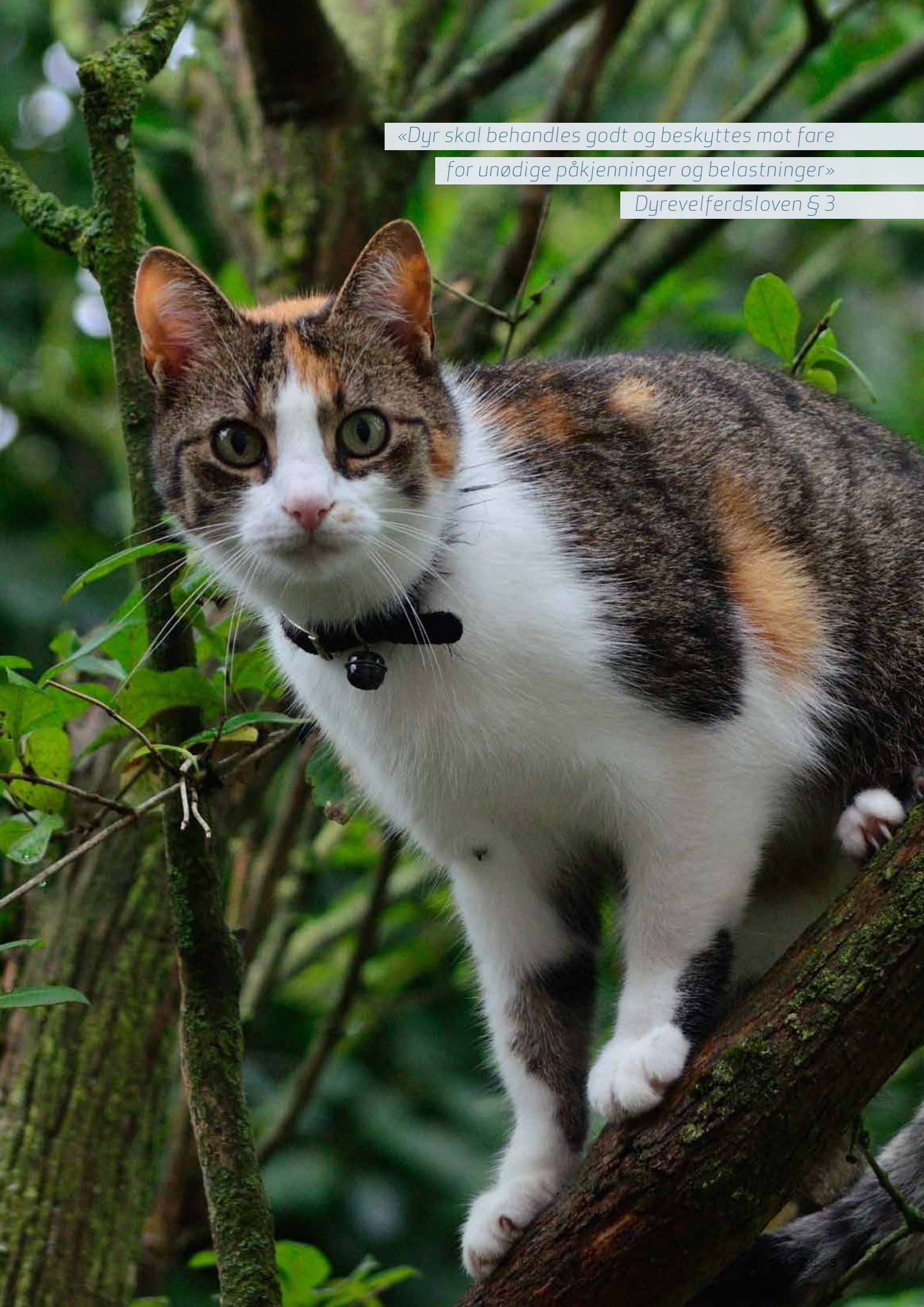
HVA VAR DE STØRSTE PROBLEMENE FOR DYREVELFERDEN I 2018?

De største utfordringene i fjor var

- dårlig dyrevelferd hos slaktegris i Rogaland
- tap av sau og tamrein på beite

«Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare
for unødige påkjenninger og belastninger»

Dyrevelferdsloven § 3

Antallet bekymringsmeldinger om dyrevelferd øker for hvert år

Totalt mottok Mattilsynet 12 666 bekymringsmeldinger om dyrevelferd i 2018, som var en økning på 2 240 fra 2017. Meldingene om dyrevelferd utgjorde 70 % av alle bekymringsmeldingene Mattilsynet mottok i fjor. Det var flest meldinger om kjæledyr, men vi fikk også mange meldinger om hester og produksjonsdyr.

Antallet bekymringsmeldinger til Mattilsynet om dårlige dyrehold fortsetter å øke. De fleste meldingene kommer gjennom Varslingsknappen på www.mattilsynet.no. I tillegg kommer meldinger om forhold som er observert av Mattilsynets veterinærer på slakteriene. Privatpraktiserende veterinærer, mottakere av dyr og melk, leverandører av fôr mm til bøndene, landbruksrådgivere, landbrukskontorer, politiet og andre offentlige etater bidrar også.

FLEST BEKYMRINGSMELDINGER OM KJÆLEDYR

Det er flest bekymringsmeldinger om kjæledyr, men vi mottar også mange meldinger om hest og en del om produksjonsdyr. Bekymringsmeldingene gir oss viktig informasjon når vi skal velge ut dyrehold å føre tilsyn med, særlig når det gjelder kjæledyr.

FOR Å KUNNE PRIORITERE RIKTIG TRENGER VI NOK INFORMASJON

Mattilsynet trenger best mulig informasjon for å kunne følge opp en melding. Den som melder fra må oppgi adressen til dyreholdet og gi en god beskrivelse av hvorfor meldereren er bekymret. Uten tilstrekkelig informasjon kan meldinger som gjelder alvorlige dyrevernsaker bli oversett.

HVORDAN PRIORITERER VI BEKYMRINGSMELDINGER?

Mattilsynet må bruke ressursene våre best mulig og prioritere de alvorligste dyrevernsakene. Ut fra dyrevelferdloven har

vi alle plikt til å melde fra hvis vi har mistanke om at dyr blir utsatt for mishandling eller alvorlig svikt når det gjelder oppholdsmiljø, tilsyn og stell. Det er ikke lett å vite for folk flest hva som er brudd på regelverket for dyrevelferd, eller hva som er alvorlig og bør meldes til Mattilsynet. Meldingene vi mottar kan derfor være om alvorlige forhold og mindre viktige forhold, eller ligge utenfor Mattilsynets ansvarsområde. Det er nødvendig å sortere og prioritere blant det store antallet meldinger, slik at vi bruker ressursene våre på best mulig måte. Mattilsynet har utviklet en prioriteringsveilder, som er et verktøy for inspektørene til å raskt identifisere de sakene som haster mest og krever inspeksjon. En drøy tredel av bekymringsmeldingene blir fulgt opp med inspeksjon. Vi ønsker ikke å følge opp så få meldinger som mulig, men å følge opp de riktige meldingene.

HVORDAN HÅNDTERER MATTILSYNET EN BEKYMRINGSMELDING

Vi vurderer alle bekymringsmeldinger vi mottar. Meldingene blir sjekket opp mot kunnskap vi har fra før om det aktuelle dyreholdet. Når det er aktuelt med inspeksjon, blir ofte dyrevernemnda sendt ut på en første kontroll.

Vi får en del meldinger som ikke gjelder Mattilsynets ansvarsområde, for eksempel om hunder som springer løse eller er aggressive. Noen meldinger inneholder for lite informasjon,

7857

TILSYNSBESØK I 2018

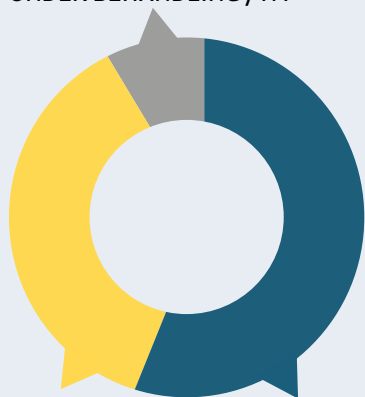
3063

SAKER OPPDAGET INSPEKTØR
BRUDD PÅ REGELVERKET

63

TILFELLER MED
ALVORLIG VANSKJØTTSEL

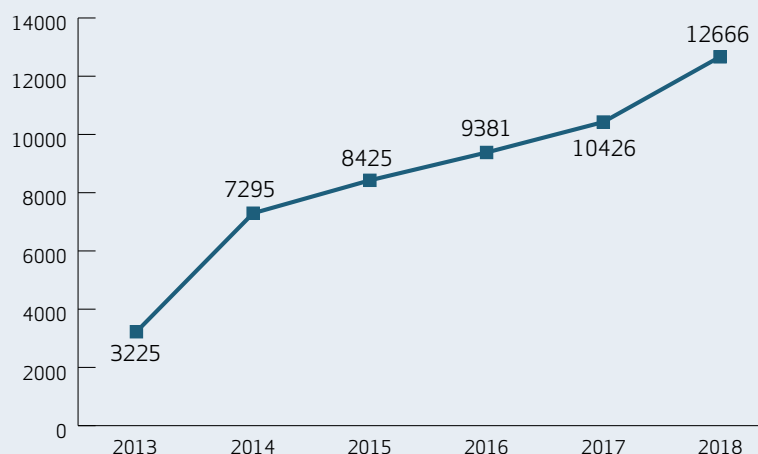
UNDER BEHANDLING / NY

BEHANDLET

AVVISTE SAKER

BEKYMRINGSMELDINGER DYREVELFERD 2013-2018

HVORDAN FULGTE MATTILSYNET OPP BEKYMRINGSMELDINGENE I 2018?

		Andel
UNDER BEHANDLING / NY	1070	8,45 %
BEHANDLET	Sendt videre til inspeksjon	3894 30,70 %
	Sendt videre til saksbehandling	567 4,48 %
AVVISTE SAKER	Finner ikke eier / virksomhet / mangelfulle opplysninger i meldingen	928 7,33 %
	Gjelder ikke MTs forvaltningsområde	430 3,39 %
	Dublett	2424 19,10 %
	Ingen inspeksjon –ingen videre oppfølging nå	3353 26,40 %

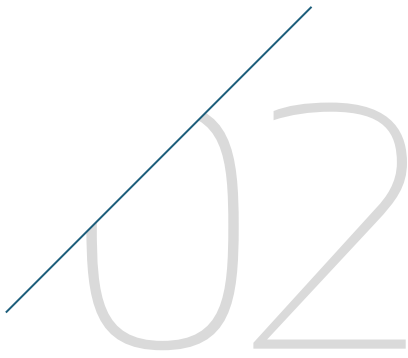
og siden de fleste meldingene er anonyme, er det ofte ikke mulig å be om mer informasjon fra den som har varslet. Vi registrerer alle meldingene, og vurderer dem på nytt hvis vi får flere meldinger eller ny kunnskap om dyreholdet.

De mest alvorlige meldingene skal følges opp med inspeksjon innen to dager, og de mindre alvorlige innen tre uker. Ved de minst alvorlige meldingene tar vi kontakt med dyreholderen per telefon eller brev.

Dyreholderen får ikke informasjon om hvem som har meldt fra til oss. Unntaket er hvis meldingen er ren sjikane. Da kan vi oppgi navnet på melderer hvis vi kjenner det og dyreholderen ber om det.

Mange forventer å få en tilbakemelding fra Mattilsynet når de har sendt inn en bekymringsmelding. Men melderer er ikke part i saken, og Mattilsynet kan dessverre ikke gi tilbakemeldinger på hvordan saken blir fulgt opp. En del klager på at det ikke skjer forbedringer i dyreholdet de har meldt fra om. Årsaken kan være at Mattilsynet ikke har funnet brudd på regelverket, selv om velferden for dyrene kunne vært bedre.

Noe positiv utvikling for grisen i Rogaland, men fortsatt en vei å gå

Mattilsynet satte strek for slaktegrisprosjektet i Rogaland før sommeren 2018, men det er fremdeles en vei å gå for dyrevelferden for grisen.

Mattilsynet så en positiv utvikling for grisen i siste halvdel av prosjektet, selv om det fortsatt var for mange dyr som ikke hadde det bra.

Mot slutten av året fant vi, skuffende nok, fremdeles gris som ikke hadde den velferden den burde ha. På uanmeldte tilsyn fant vi dårlige forhold i besetninger der det tidligere hadde vært bra og dårlig dyrevelferd der vi forventet at det skulle være bra.

MANGLER MØNSTER FOR HVEM VI FINNER AVVIK HOS

Vi har ikke funnet noe mønster med tanke på hvilke produsenter vi finner avvik hos. Det er både eldre og yngre, produsenter med god økonomi, produsenter i en vanskelig situasjon, og de som har gitt opp. Med andre ord: en sammensatt gruppe.

POSITIVE TILTAK FRA NÆRINGEN SELV

Samtidig er det Mattilsynets inntrykk at næringen har tatt situasjonen innover seg og forsøker å bedre dyrevelferden

for gris som skal bli til mat. Næringen etablerte blant annet et eget dyrevelferdsprogram for slaktegris, som ble anerkjent av Mattilsynet i desember 2018. For at velferden skal bli varig bedre for grisen, er det avgjørende at næringen lykkes med sitt velferdsprogram. Hva som blir effekten av programmet er det foreløpig for tidlig å si noe om.

Det er også positivt at landbruksorganisasjonene har satt i gang med mindre «bonderinger» der bøndene skal møtes og snakke om dyrevelferd. Utfordringen er nok å få med seg de som kanskje trenger det aller mest.

DIALOG MELLOM ULIKE AKTØRER ER VIKTIG FOR Å BEDRE VELFERDEN FOR SLAKTEGRIS

Mattilsynet i Rogaland har hatt flere møter med Norsvin. Vi har også deltatt på Norsvins fagsamlinger og på Norsvinskolen flere ganger. I tillegg deltok vi i 2018 på seks lokale bondelagsmøter i fylket, og hadde også møte med privatpraktiserende veterinærer. Dyrevelferd hos slaktegris var tema på alle disse møtene og samlingene.

Nytt velferdsprogram for slaktegris

Næringen har selv tatt et grep for å bedre dyrevelferden, og Kjøttbransjens Velferdsprogram for slaktegris trådte i kraft 1. januar 2019. Det er obligatorisk å delta i programmet for alle som leverer slaktegris til slakteri fra 1. juli.

Samvirkeslakteriene i Nortura SA og de private slakteriene i Kjøtt- og Fjørfebransjens landsforbund (KLF) deltar i programmet. Animalia AS er sekretariat og pådriver, gir veiledning og opplæring, overvåker praktiseringen av programmet og drifter Helsegris, som er den digitale plattformen for velferdsprogrammet.

DYREVELFERDSPROGRAMMET STILLER KRAV OM

- systematisk dokumentasjon og regelmessige veterinærbesøk
- logging av hvordan syke og skadde dyr er håndtert
- tettere oppfølging fra slakteriene
- økonomiske sanksjoner hvis ikke kravene i programmet blir fulgt.

Programmet omfatter obligatorisk rådgivningsbesøk fra veterinær 1-3 ganger i året, avhengig av hvor mange dyr som blir levert til slakt. Aktiv deltakelse i Kvalitetssikring i landbruket (KSL) med både egenrevisjon og besøk av KSL-revisorer. De viktigste kontrollpunktene er oppfølging av syke og skadde dyr, bruk av strø- og rotemateriale, halebiting, oppstalling, dyretetthet og tilgang på fôr og vann.

SLAKTERIET HAR EN NØKKELEROLLE I VELFERDSPROGRAMMET

En slaktegrisprodusent som ikke slutter seg til, eller ikke oppfyller forpliktelsene i velferdsprogrammet, blir trukket 50 øre per kilo slakt av slakteriet. Slakteriet skal også følge opp produsenter som har fått registrert avvik ved et rådgivende veterinærbesøk.

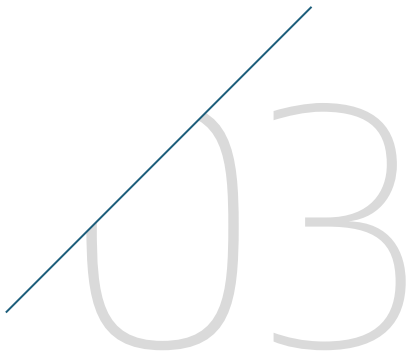
DYREVELFERDSPROGRAMMER BIDRAR TIL GOD DYREVELFERD

Velferdsprogram for slaktekylling og slaktekalkun er allerede forskriftsfestet. Særlig for slaktekylling er resultatene gode. *Mattilsynet har forventninger til at velferdsprogram som blir utviklet og driftet av næringen selv, kan bidra til at dyreholderne følger regelverket for dyrevelferd, og dermed reduserer behovet for offentlig tilsyn. Da kan vi i Mattilsynet bruke ressursene våre på å følge opp de dårligste dyreholdene mer effektivt.*

For at programmene skal virke, trengs det både gulrot og pisk. Programmet gjør det enklere for bonden å følge regelverket, mens det blir kostbart for den bonden som ikke vil delta eller bryter kravene i programmet.

Retningslinjen for velferdsprogrammet er anerkjent av Mattilsynet.

Vi foreslår å forskriftfeste at alle som leverer mer enn et bestemt antall griser til slakt i året, må delta i et dyrevelferdsprogram.

Tap av tamrein og sau på beite

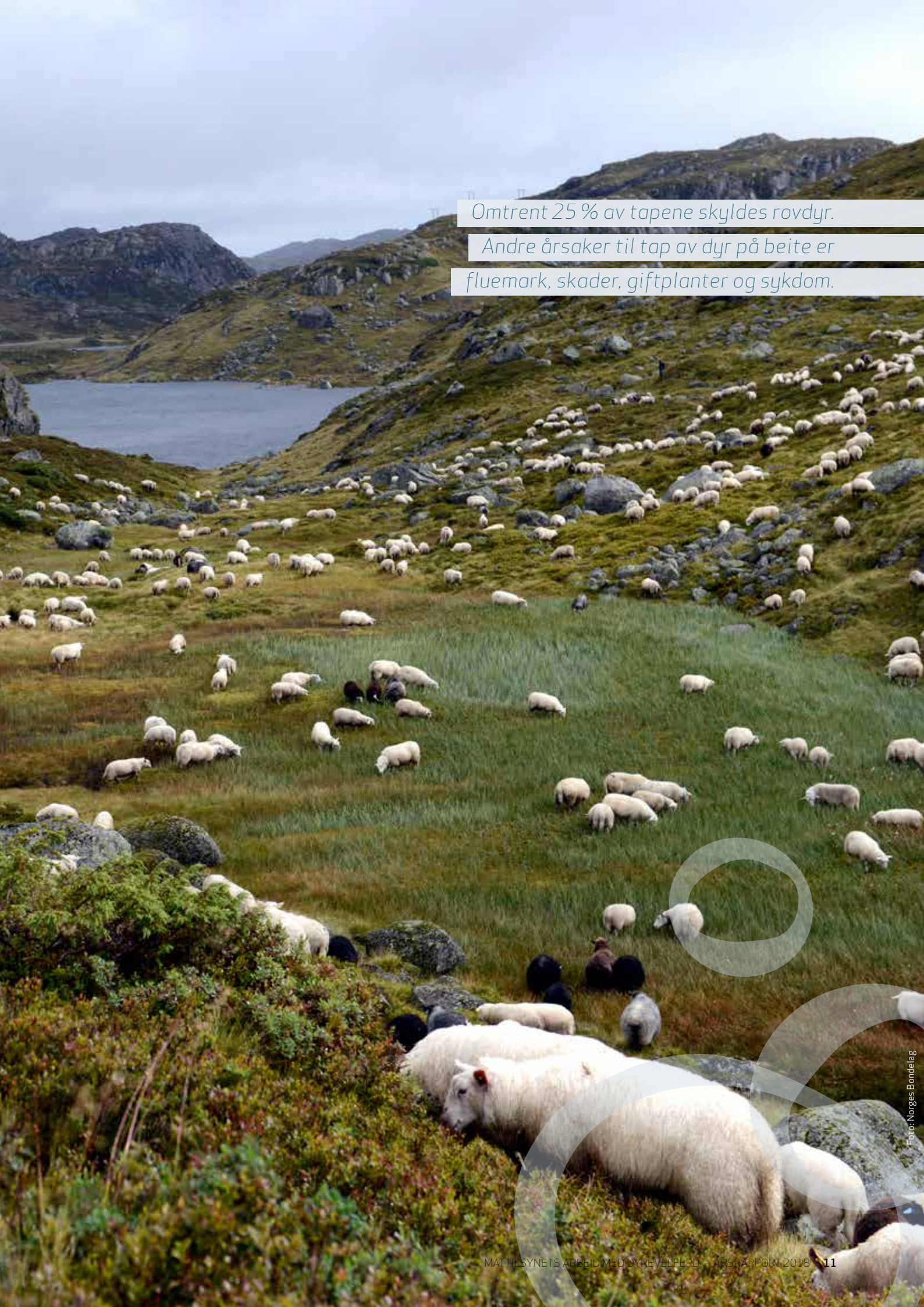
Mattilsynet har i flere år omtalt tap av dyr på beite som en av våre største dyrevelferdsutfordringer.

Mattilsynet har i flere år omtalt tap av dyr på beite som en av våre største dyrevelferdsutfordringer. Tapet av tamrein på beite er sterkt økende, og gir grunn til bekymring. Tapet anslås å ligge på hele 23 %. I Nordland og Troms blir det meldt inn tap av reinkalv på nesten 44 %. De døde reinsdyrene blir sjelden funnet, og det er vanskelig å fastslå årsakene til det store tapet. Men både dårlige beiteforhold og rovdyr er viktige årsaker til tap.

På landsbasis har tapet av sau på utmarksbeite gått markant ned det siste året. Tapet av sau til rovvilt er lavere enn på mange år. Antallet sau på utmarksbeite går ikke ned, og dette tyder på at rovvilt og sau i stor grad nå er skilt i utmarka. Der dette ikke er tilfelle, er det fortsatt store tap. I mange områder er det tap hvert år, særleg gjelder dette til ulv og bjørn. Cirka 3 % av sauene og 6 % av lammene går tapt på utmarksbeite. I besetninger som har hatt store tap tidligere år, fører vi tilsyn før sauene slippes på beite. Vi finner sjelden svaret på hva som er årsakene til de høye tapene der. Omtrent 25 % av tapene skyldes rovdyr. Andre årsaker til tap av dyr på beite er fluemark, skader, giftplanter og sykdom.

De døde reinsdyrene blir sjelden funnet, og det er vanskelig å fastslå årsakene til det store tapet.

Omtrent 25 % av tapene skyldes rovdyr.

Andre årsaker til tap av dyr på beite er

fluemark, skader, giftplanter og sykdom.

Kronisk dårlige dyrehold skal bedres eller avvikles

Alvorlig vanskjøtsel av dyr skjer heldigvis i forholdsvis få dyrehold. Mattilsynet mener det er langt flere dyrehold der dyr lider fordi de ikke får nok fôr, vann og stell, uten at det kan kalles alvorlig vanskjøtsel. Vi har intensivert arbeidet med å få til varig bedring, eller få avviklet slike dyrehold.

HVORDAN HAR DYR I KRONISK DYREHOLD DET?

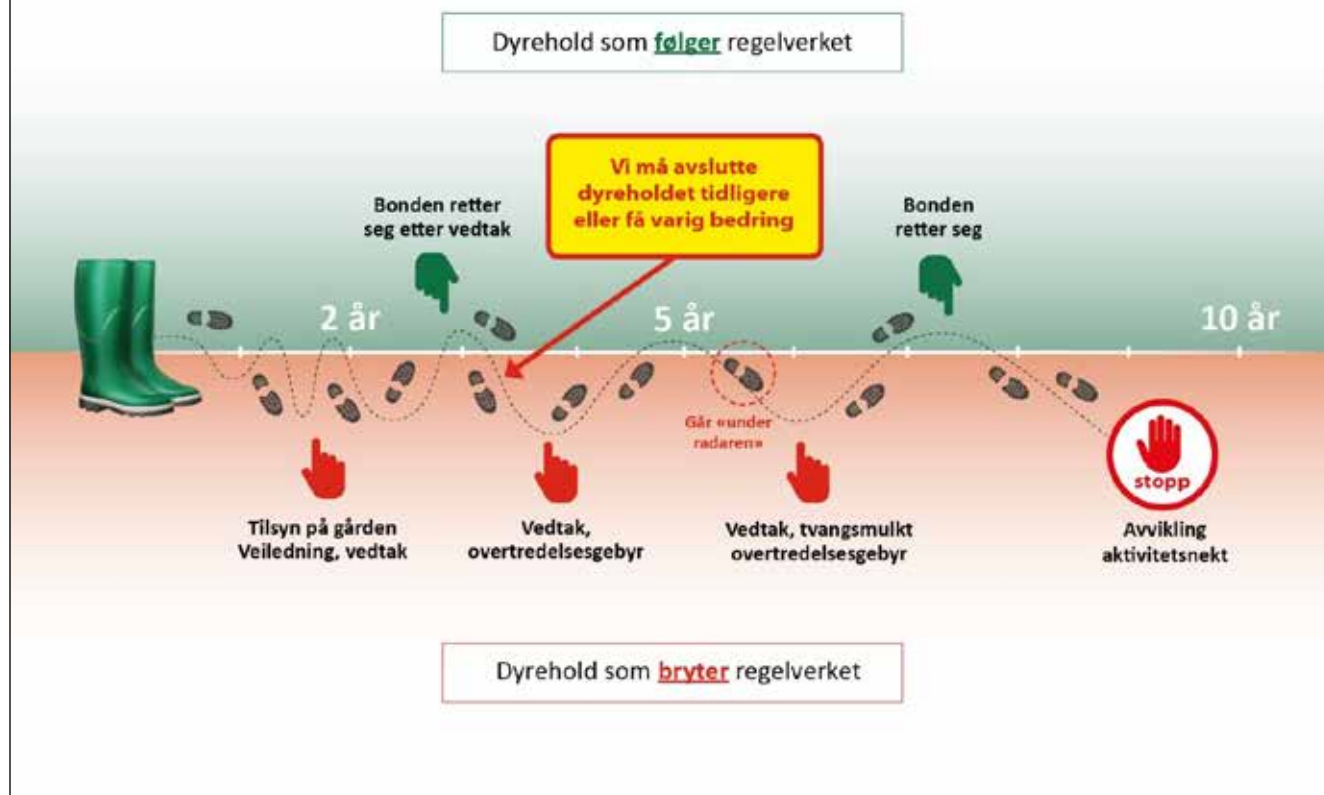
Situasjonen for dyrene i kronisk dårlige dyrehold virker ikke like dramatisk som for dyr som blir alvorlig vanskjøttet, men vi tror dette rammer langt flere dyr. Dyrene kan være skitne, syke og underfôret i årevis, med dårlig tilvekst, magre slakt og unormalt høye tap av kalver, lam og smågris, men uten de dramatisk høye dødstallene. Vi kan se tilsvarende forhold for hester, hunder og katter. Dyreholderne har ikke evne til å se eller ivareta behovene til dyrene. De motsetter seg rådgivning, bruker ikke veterinær og retter seg ikke etter vedtak fra Mattilsynet. Vi har erfart at slike dyrehold kan holde det gående i årevis uten å komme opp på et varig akseptabelt nivå for dyrevelferd. Vi har eksempler på at bønder har drevet slik i over 10 år før dyreholdet endelig blir avsluttet.

HVORFOR HAR IKKE MATTILSYNET AVVIKLET DISSE DYREHOLDENE?

Man kan spørre hvorfor noen har fått holde på slik uten at Mattilsynet har sagt stopp. Det er det ikke et klart og enkelt svar på. Men ett svar er at forholdene ikke er dårlige nok til at Mattilsynet kan sette ned foten de første gangene vi er på tilsyn. Fordi når vi fatter vedtak om forbedringer, kommer gjerne dyreholdet opp på et lovlig nivå, men faller etter en

Kronisk dårlig dyrehold

Bildet viser en tidslinje for et kronisk dårlig dyrehold. Foreløpig er tidslinjen et manuelt arbeidsverktøy, men vi skal utvikle en dataløsning der dyrehold med kronisk dårlig dyrevelferd blir merket for å sikre at de blir fulgt opp og ikke går under radaren.

tid tilbake. Mattilsynet må bruke stadig strengere vedtak (opptrappende virkemidler) for å få dyreholderen til å bedre forholdene for dyrene. Dermed tar det tid å fastslå at vi ikke får dyreholderen til å skape en stabil god velferd for dyrene sine. Dyreholderen selv ser ikke problemet og legger ingen innsats i varige forbedringer.

HVA ER UTFORDRINGENE FOR MATTILSYNET MED KRONISK DÅRLIGE DYREHOLD?

For Mattilsynet har utfordringen vært å holde tak i slike dyrehold over tid. Det er krevende å føre tilsyn der hyppig nok, og omorganiseringer og utskifting av personell kan gjøre at kontinuiteten glipper. Noen ganger overfører dyreeieren dyrene sine til en ny dårlig eier, og hele saken må startes på nytt.

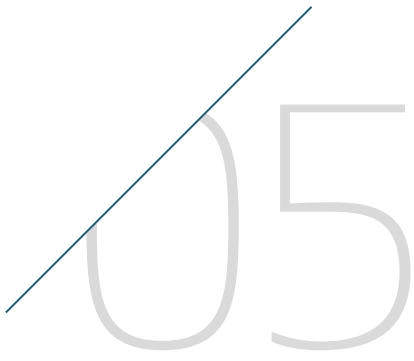
Vi har ingen tall for hvor mange slike kronisk dårlige dyrehold vi har i Norge, men vi vet at de krever mye av Mattilsynets tilsynsressurser. Noen av regionene våre anslår at de bruker en tredel av ressursene til dyrevelferd på kronisk dårlige dyrehold.

Det er mye å hente ved å avvikle eller få til varig bedring av dyrehold med kronisk dårlig dyrevelferd i løpet av kortere tid, for både dyrene og Mattilsynet, og sikkert også for dyreholderen.

Dyrene blir spart for lidelser, Mattilsynet kan bruke ressursene til å hjelpe andre dyr, og dyreholderen kommer ut av en negativ situasjon både personlig og økonomisk.

MATTILSYNET VIL KARTLEGGE KRONISKE DYREHOLD FOR Å FÅ DEM RASKERE AVVIKLET

Mattilsynet har satt i gang et systematisk arbeid for å håndtere kronisk dårlige dyrehold. Vi lager en tidslinje for dyreholdet for å se historikken for tilsyn og vedtak. Da blir det lettere å se når det er på tide å si stopp, helst i et samarbeid med dyreeier. Hvis Mattilsynet har fattet vedtak om manglende fôring, tilsyn og stell mer enn 3-4 ganger over et par år uten å oppnå varig effekt på dyrevelferden, må det lages en plan for å få til en varig bedring eller avvikle dyreholdet. Dyreeieren tas med i planleggingen hvis det er mulig og hensiktsmessig. Avvikling er løsningen i de fleste tilfellene. Det kan også være aktuelt å gi forbud mot å drive med dyr, hvis det er nødvendig for å hindre at en uegnet dyreholder skaffer seg dyr igjen.

TEMA: FOREBYGGENDE ARBEID FOR BEDRE DYREVELFERD

«Sammen for dyra»

- nettverk for å avverge alvorlig vanskjøtsel av husdyr

Hvert år blir det oppdaget alvorlig vanskjøtsel av dyr på norske gårder. Dyr har omkommet fordi de ikke får fôr, vann og stell. God samhandling mellom myndigheter og sentrale husdyraktører kan avverge at dyr blir alvorlig vanskjøttet.

Det ble utviklet en samarbeidsmodell for å unngå dyretragedier i prosjektet *Dyretragedier i Nord-Trøndelag: Forebygging og oppfølging, metodeutvikling og samhandling i 2016*.

Mattilsynet region Midt har tatt i bruk denne modellen og etablerte nettverket «Sammen for dyra» i 2018. I nettverket deltar 84 kommuner, 3 lokale bondelag, 2 fylkesmenn, regionale representanter for kjøttbransjen, meieriselskap, fôrvareleverandører, Norsk Landbruksrådgivning, Den norske veterinærforening og avløsere. Mattilsynet region midt deltar med sju avdelingskontor og regiondirektørens stab.

HVORDAN JOBBER NETTVERKET FOR Å AVVERGE ALVORLIG VANSKJØTSEL?

Det viktigste tiltaket for å forebygge alvorlig vanskjøtsel er at de ulike aktørene i «Sammen for dyra» varsler hverandre og samarbeider når det oppstår situasjoner der det er fare for at dyr kan bli vanskjøttet. God og jevnlig kontakt mellom aktørene gjør at terskelen for å varsle og samarbeide blir lavere. Aktørene organiserer samarbeidet i årlige lokale og regionale møter.

Alle aktørene i nettverket prioriterer å

- arbeide aktivt for å forebygge alvorlig vanskjøtsel av dyr
- jobbe systematisk med rutiner for å håndtere bekymringer for dyrevelferd
- gjøre rutinene kjent for alle aktuelle medarbeidere i egen organisasjon og utvikle en kultur der de støtter kolleger i å varsle
- dele kompetanse og rutiner for håndtering av bekymringer med hverandre

ERFARINGER FRA SAMARBEIDET I NETTVERKET I 2018

Deltakerne i nettverket erfarte at kunnskap om taushetsplikt og god kjennskap til hverandres oppgaver er avgjørende for at man skal kunne samhandle.

DET MÅ VÆRE KLART FOR AKTØRENE HVA TAUSHETSPLIKTEN INNEBÆRER

Taushetsplikten hindrer ikke de som er omfattet av taushetsplikten i å melde fra til Mattilsynet hvis de er bekymret for dyrevelferden i et dyrehold. Meldingen skal kun inneholde opplysninger om dyreholdet og ikke sensitive opplysninger om dyreholderen. Alle aktørene i nettverket må vite at taushets-

plikten ikke forbyr bekymringsmeldinger. Misforståelser rundt taushetsplikten må ikke hindre at Mattilsynet blir varslet om at dyr lider eller står i fare for å lide.

GOD SAMHANDLING KREVER KJENNSKAP TIL HVERANDRES OPPGAVER OG KONTAKTLINJER TIL HUSDYRHOLDERNE

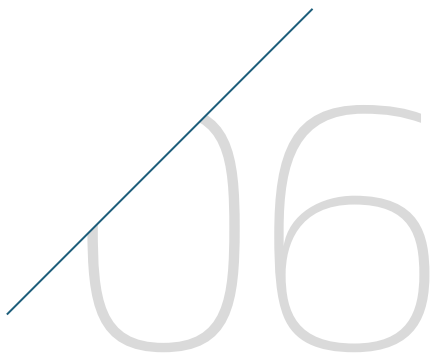
Aktørene må ha oversikt og vite hva de andre sitter på av kunnskap og informasjon om husdyrhold for å samarbeide godt og effektivt. Oppdatert informasjon om resultater fra tilsyn med dyrevelferd blir formidlet av Mattilsynet i møter.

OPPGAVER I NETTVERKET I 2019

- Hver organisasjon deler med de andre aktørene hvilke indikasjoner på vanskjøtsel de kan ha mulighet til å fange opp, og egne rutiner for å fange opp og melde bekymringer.
- Fylkesmannen og Mattilsynet skal se på hvordan de kan utveksle informasjon som kan indikere mulig vanskjøtsel i husdyrhold.
- Samhandlingsrutinen mellom landbruksforvaltningen og Mattilsynet i dyrevelferdssaker må bli tydeligere for nettverket.

For å forebygge at dyr blir alvorlig vanskjøttet må flere aktører samarbeide på en god og systematisk måte. Den samlede kunnskapen hos aktørene øker muligheten for å fange opp i tide dyrehold der dyr står i fare for alvorlig vanskjøtsel.

Pilotprosjekt «Dyrekrim»

- bedre samarbeid mellom Mattilsynet og politiet

I pilotprosjektet «Dyrekrim», som ble gjennomført i Trøndelag fra 2015-2018, ble det utviklet en samarbeidsmetode for å håndtere alvorlig kriminalitet mot dyr. Som et resultat av prosjektet har straffepåstandene i dyrevelferdssaker blitt strengere og i tråd med Høyesteretts praksis.

For å håndtere kriminalitet mot dyr bedre, opprettet Trøndelag Politidistrikt et en dyrekrimgruppe og Mattilsynet region Midt etablerte et krimteam som en del av prosjektet. Begge etatene utviklet rutiner og lærte opp personell for å bedre samarbeidet i kriminalsaker der dyr er ofrene.

DE NYE SAMARBEIDSRUTINENE HAR GITT GOD EFFEKT:

- Mattilsynet tar tidligere kontakt med politiet og leverer anmeldelse raskere enn før, og dokumentasjon vår i form av tekst og bilder er blitt bedre. Dette gjør at sakene er lettere å etterforske for politiet, og saksbehandlingstiden går ned.
- Begge etatene har økt sin kompetanse på å håndtere kriminalitet mot dyr ved å delta på kompetansesamlinger og gjennom arbeidet med enkeltsaker.
- Bevisstheten hos politiet og i Mattilsynet om dyrekrim-saker har økt ved hjelp av materiellet som er utarbeidet og reaksjoner i straffesaker.
- Ved at etterforskere og jurister har fått spisskompetanse på saker med kriminalitet mot dyr, blir sakene bedre belyst.
- Når Mattilsynet bistår politiet i faglige vurderinger i saker som anmeldes av andre, blir disse sakene bedre belyst
- Terskelen for å ta kontakt med hverandre har blitt lavere, og vi vet hvem vi skal kontakte og hvordan. Dette fører til at Mattilsynet kontakter politiet mye tidligere enn før. Da blir bevissituasjonen i sakene bedre, og vi får utnyttet hverandres kompetanse underveis i etterforskningen.
- Kompliserte og omfattende saker har fått høyere prioritet gjennom økt kunnskap og egne ressurser. Arbeidet med slike saker er tidkrevende og krever flere typer kompetanse. Denne kompetansen kan hentes fra økonomi- og miljøteamet i politiet. Strafferettslige reaksjoner i disse sakene virker forebyggende.
- Mattilsynet dokumenterer alvoret og graden av dyrelidelse i sakene vi anmelder.
- Samarbeidsmetoden kan med fordel også brukes på andre fagområder.
- Straffepåstandene i dyrevelferdssaker har som følge av prosjektet blitt strengere og i tråd med Høyesteretts praksis.

DERFOR LYKTES PILOTPROSJEKTET

Å bekjempe kriminalitet mot dyr var en prioritert oppgave
Oppgaven med å bekjempe kriminalitet mot dyr ble prioritert, og det ble satt av ressurser og utvalgte personer til å jobbe med oppgaven i begge etatene.

Viktig å bli kjent med hverandres roller og oppgaver

For å kunne bistå hverandre i arbeidet med dyrekrim-saker måtte vi kjenne hverandres oppgaver, samfunnsoppdrag og rammer. Hva kan politiet gjøre for å forebygge kriminalitet mot dyr, og hva kan politiet bruke Mattilsynet til? I prosjektet ble det kartlagt hvilken kjennskap etatene må ha til hverandre, og gjennom felles samlinger, møter og kurs ble kunnskapen delt.

Lokale møter mellom de som jobber med saker ute i felt fra begge etater var viktig for å få til et godt samarbeid.

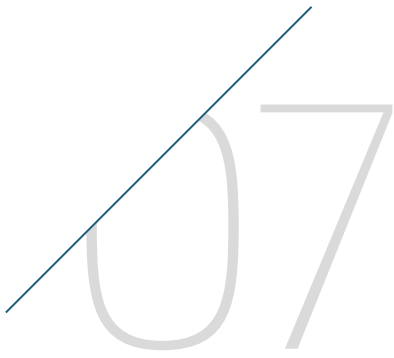
SAMARBEIDET FORTSETTER OGSÅ ETTER AT PROSJEKTET ER AVSLUTTET

Prosjektperioden på tre år var ferdig i 2018 for Pilotprosjekt Dyrekrim Trøndelag. Samarbeidsformen som ble etablert, fortsetter for fullt. Samarbeidsrutinen som er utarbeidet, følges i enkeltsaker, og det gjennomføres minst fire årlige møter for å gjennomgå status i saker som er anmeldt.

Mattilsynet og politiet søker dialog og samarbeid i flere saker. Anmeldelser leveres tidligere, og Mattilsynet og politiet har kontakt med hverandre tidlig fra en sak oppstår. Samarbeidsmetoden som er utviklet i dyrekrimprosjektet, er også tatt i bruk når det avdekkes brudd på matloven. I løpet av forholdsvis kort tid skal flere straffesaker om dyrevelferdskriminalitet nå behandles i retten.

ANBEFALER AT SAMARBEIDSMETODEN TAS I BRUK I HELE LANDET

Metoden som er utviklet i pilotprosjekt Dyrekrim er egnet til å tas i bruk over hele landet. Det er viktig å sette av ressurser med utvalgte personer som samarbeider om dyrekrim-saker. Dyrevelferdskriminalitet kan da bli bedre håndtert uavhengig av hvor i landet lovbruddet skjer. Materialet som er utarbeidet i Pilotprosjekt Dyrekrim i Trøndelag, er tilgjengelig for alle politidistrikter og Mattilsynets regioner.

TEMA: TILSYN MED DYREHOLD FOR BEDRE DYREVELFERD

Hva skjer når Mattilsynet er på tilsyn på en gård med husdyr?

Når Mattilsynets bil svinger inn på gårdsplassen, er det klare regler som gjelder for tilsynet med dyrevelferden på gården. Mattilsynet må følge forvaltningsloven når vi gjennomfører inspeksjoner og når vi fatter vedtak.

HVA SKJER UNDER INSPEKSJONEN

- Når vi kommer på inspeksjon, forteller vi hvem vi er, hvor vi kommer fra og hva vi skal kontrollere
Mattilsynet stiller ofte med to inspektører. Inspektørene skal starte inspeksjonen med å informere bonden om at vi kommer fra Mattilsynet, hvorfor vi kommer og hva vi skal kontrollere. Inspektørene skal identifisere seg og opplyse om at bonden har rett til å ha med seg et vitne.
- Inspeksjonen er planlagt på forhånd, men vi kommer ofte uanmeldt
Innholdet i inspeksjonen blir planlagt på forhånd, med en liste over hva inspektøren skal kontrollere. Hvis inspektøren oppdager åpenbare mangler som ikke står på listen, vil de bli tatt tak i. Hvis vi kommer på inspeksjon etter å ha fått tips, eller det er mistanke om alvorlige lovbrudd, blir tilnærmingen annerledes. Inspektøren må da være forberedt

på å håndtere et dyrehold i krise og må kanskje ha med seg både kolleger og politi.

- **Vi veileder om krav i regelverket og forklarer hva regelverket betyr**

Hvis det er behov for det, skal inspektøren forklare bonden hva kravene i forskriften betyr. Hvis inspektøren finner brudd på regelverket, skal hun presentere for bonden hva som ble oppdaget. Men Mattilsynet skal ikke gi råd om hvilke konkrete løsninger bonden skal velge for å følge regelverket. Slike råd må bonden selv be om fra sin veterinær, landbruksrådgivere eller andre med nødvendig kunnskap.

- **Når vi finner brudd på regelverket, fatter vi vedtak**

Ved bagatellmessige brudd på regelverket kan inspektøren veilede om kravene i regelverket. Men hovedregelen er at vi fatter vedtak om at bonden må rette opp feilen innen en gitt frist. Hvis feilen må rettes opp omgående for å hindre at dyr lider, fatter inspektøren hastevedtak på stedet.

RAPPORT I ETTERKANT

- **Bonden får en inspeksjonsrapport og varsel om vedtak**

Normalt skriver inspektøren rapporten fra inspeksjonen ferdig på kontoret, før den blir sendt til bonden. Hvis det er funnet brudd på regelverket, inneholder rapporten varsel om at det vil komme et vedtak, med en frist for å uttale seg. Da kan bonden rette opp misforståelser og eventuelt melde at regelbruddene er rettet opp. Hvis inspektøren har fattet et hastevedtak, får ikke bonden et slikt forhåndsvarsel, og feilen må rettes snarest.

- **Hva inneholder det endelige vedtaket?**

Når fristen for bonden til å uttale seg er ute, fatter Mattilsynet et skriftlig vedtak. Vedtaket må vise til den regelen som er brutt, og forklare hvorfor det er nødvendig med vedtak. Det blir gitt en frist for å rette opp, og det er tre ukers klagefrist på vedtaket. Hvis bonden ikke vil føye seg etter vedtaket, kan vi bruke tvangsmulkt. Dersom vi finner alvorlige brudd på dyrevelferden, må vi kanskje avlive dyr på stedet eller avvikle hele eller deler av dyreholdet. Dersom vi mener at bonden ikke er egnet til å ha dyr, fatter vi vedtak om forbud mot å ha og stelle dyr, eller drive med dyr på andre måter. Dette er inngripende vedtak, som har vanlig klagefrist. Men vi gjennomfører vedtaket før klagefristen er ute hvis det er nødvendig for å spare dyrene for lidelse. Det hender også at bonden anlegger sak mot Staten for å få erstatning eller få tilbake retten til å ha dyr. Det er sjelden Staten taper slike saker. Vi kan også bruke overtredelsesgebyr som sanksjon, og de alvorligste sakene blir meldt til politiet.

OPPFØLGINGSTILSYN

Når fristen for å rette opp et regelbrudd er ute, gjennomfører vi om nødvendig et oppfølgingstilsyn for å kontrollere at vedtaket er fulgt opp. For et slikt tilsyn må bonden betale et gebyr. I noen tilfeller kan vi nøye oss med en tilbakemelding med bilder, kvitteringer, veterinærjournal eller annen relevant dokumentasjon på at forholdet er rettet opp.

08

TEMA: TILSYN MED DYREHOLD FOR BEDRE DYREVELFERD

Hvilke plikter gjelder for bonden på gården og inspektøren fra Mattilsynet under et tilsyn?

Foto: Norges Bondelag

Inspektøren skal ha uhindret adgang til dyrene

Dyreholderen har rett til å ha med et vitne

For at tilsynsbesøket skal bli konstruktivt og dialogen god, bør bonden være klar over at både han og inspektøren plikter å følge regelverket.

Det er bestemt i dyrevelferdsloven at Mattilsynet skal føre tilsyn
Mattilsynet fører tilsyn og fattet nødvendige vedtak ved regelbrudd.

Hovedregelen er at vi skal føre uvarslede tilsyn
Hensikten med uvarslede tilsyn er at Mattilsynet skal avdekke forholdene slik de er der og da, uten at dyreholderen har kunnet forberede seg før vi kommer. Dette er vi forpliktet til etter EU-regelverket.

Inspektøren skal ha uhindret adgang til dyrene
Mattilsynet skal ha uhindret adgang der det er grunn til å tro at det holdes dyr. Det står i Dyrevelferdsloven § 18.

Bonden skal legge til rette for tilsynet
Den som blir ført tilsyn med, plikter å legge til rette og være behjelpelig. Det står i Dyrevelferdsloven § 18.

Bonden har plikt til å gi Mattilsynet nødvendige opplysninger
Den som blir ført tilsyn med, skal gi Mattilsynet de opplysningene inspektøren ber om. Det står i Dyrevelferdsloven § 19.

Mattilsynet har plikt til å undersøke og dokumentere saken
Mattilsynet skal undersøke saken så godt som mulig før vedtak treffes. De forholdene som har betydning for avgjørelsen, skal dokumenteres. Det står i forvaltningsloven § 17 og § 11.

Mattilsynet kan ta nødvendige bilder og film under tilsynet.
Mattilsynet utarbeider en skriftlig rapport der vi beskriver hva vi har observert og hvordan vi vurderer dette.

Dyreholderen har rett til å ha med et vitne
Den som det blir ført tilsyn med, har rett til å ha med seg et vitne under inspeksjonen, men kan ikke kreve å få et bestemt vitne som ikke kan komme til stedet innen rimelig tid. Det står i forvaltningsloven § 15.

Dyreholderen har rett til å klage på at tilsynet gjennomføres
Den som det blir ført tilsyn med, kan klage på at tilsynet gjennomføres. Klagen må leveres innen tre dager. Tilsynet kan likevel gjennomføres før klagen er avgjort. Det står i forvaltningsloven § 15.

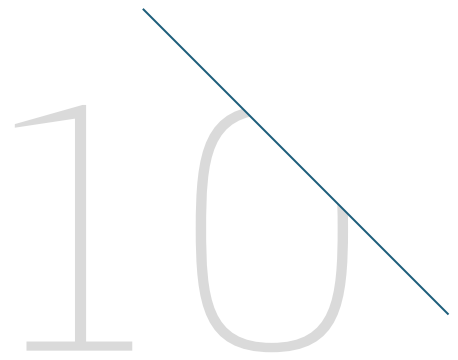

Hvilke virkemidler bruker Mattilsynet når noen bryter dyrevelferdsloven?

Når dyrene ikke blir tatt godt nok vare på uten at det er alvorlige lovbrudd, kan inspektørene i Mattilsynet veilede dyreholderen om kravene i regelverket. Men som regel fatter Mattilsynet et vedtak der dyreholderen får en gitt frist til å rette opp i forholdene for dyrene.

Ved mer alvorlige lovbrudd kan Mattilsynet

- gi dyreholderen tvangsmulkt for å få han eller henne til å rette opp feilen
- ta dyr i midlertidig forvaring til situasjonen er avklart. Hvis dyrene ikke kan leveres tilbake, blir de omplassert, solgt eller avlivet
- avvikle dyreholdet
- gi dyreholderen forbud mot å ha med dyr å gjøre
- ilegge dyreholderen overtredelsesgebyr
- anmelde dyreholderen til politiet

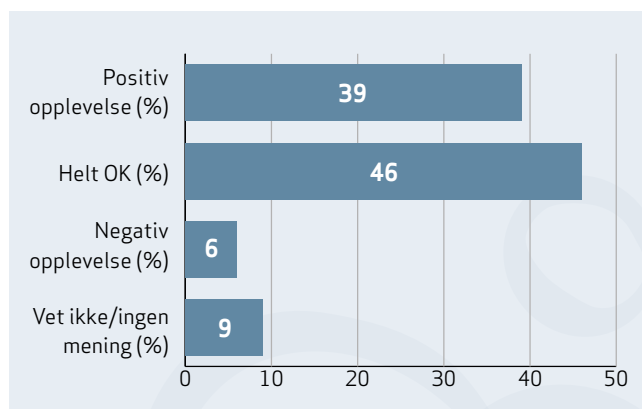

Hvordan opplever bønder et tilsynsbesøk fra Mattilsynet?

Mattilsynets inspektører skal opptre profesjonelt når de er på tilsyn, og vi gjennomfører jevnlig kurs i hvordan et tilsyn skal gjennomføres. Bondebladet og Nationen hadde flere oppslag etter tilsynskampanjen med slaktegriser i Rogaland, der det kunne det se ut som om inspektørene i Mattilsynet er lite egnede og gjør en dårlig jobb. Vi ønsket å få vite hvordan bønder over hele landet som har hatt Mattilsynet på tilsyn, oppfattet besøket og inspeksjonen.

Sentio Research gjennomførte en landsomfattende undersøkelse for Mattilsynet blant bønder i form av telefonintervjuer i oktober 2018. Utvalget av bønder ble gjort tilfeldig og i tråd med kravene til denne typen undersøkelser. Spørsmålet om hvordan de som hadde hatt Mattilsynet på inspeksjon med dyrevelferden opplevde det, ga et helt annet resultat enn det som var budskapet i medieoppslagene.

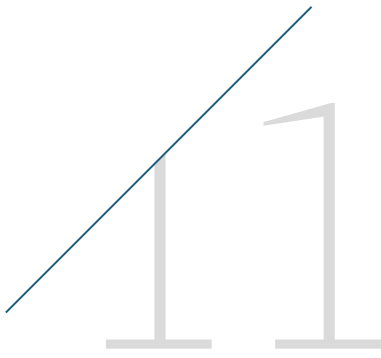
Av de bøndene som hadde hatt tilsynsbesøk fra Mattilsynet, fordelte svarene seg slik:

Undersøkelsen viser at 6 av 100 bønder hadde en negativ opplevelse av tilsynsbesøket, og 85 av 100 hadde en svært positiv eller helt ok opplevelse. Dette resultatet viser at det bildet av inspektørene våre som ble skapt gjennom mediene etter tilsynsprosjektet i Rogaland, ikke er i samsvar med det flertallet i et landsrepresentativt utvalg av bønder med husdyr har erfart.

Mattilsynet prioriterer å bidra til at inspektørene våre skal gjøre en best mulig jobb. Vi tror at møtet mellom bonden og inspektøren blir mest konstruktivt når bonden kjenner vår rolle, har god kunnskap om kravene i regelverket for dyrevelferd, og kjenner sine egne plikter og rettigheter under et tilsynsbesøk.

Landsdekkende spørreundersøkelse blant bønder oktober 2018, Sentio Research Norge

TEMA: DIALOG FOR Å FREMME GOD DYREVELFERD

Mer og bedre kontakt med næringen, bransjen, dyrevernorganisasjonene og andre aktører

Mattilsynet legger vekt på dialog med ulike aktører når det gjelder dyrevelferd. I 2018 tok vi initiativ til mer dialogbaserte møter for å forstå hverandres roller, ansvar og oppgaver, og for å se hvordan vi kan håndtere ulike utfordringer ved dyrevelferden gjennom samarbeid.

Mattilsynet skal opptre profesjonelt i møte med bøndene, veilede om regelverket og bidra til å bevisstgjøre den enkelte husdyrbonde om ansvaret for å følge regelverket om dyrevelferd så dyrene får god nok velferd.

Møteserie mellom avdelinger i Mattilsynet og Bondelaget lokalt over hele landet

Mattilsynet har alltid søkt å ha et godt samarbeid med husdyrnæringen lokalt, bl.a. ved å delta og holde foredrag på møter. Etter tilsynskampanjen med slaktegris i Rogaland fikk Mattilsynet kritikk for inspektørenes opptreden når vi var på tilsyn. Det ble tydelig for oss hvor viktig det er å ha en systematisk dialog med næringen både sentralt og lokalt.

Vi startet med å invitere ledelsen i Norges Bondelag til et møte for å diskutere hvordan vi sammen kunne lære å forstå bedre hverandres roller og ansvar som tilsynsmyndighet og bonde når det gjelder dyrevelferd. Vi i Mattilsynet ønsket å ha en dialog om dette med lokale bondelag, og Bondelaget svarte med å invitere oss til å delta på årsmøter over hele landet i fjor høst. Invitasjonene ble tatt imot svært positivt i de fem regionene våre.

HVA ØNSKET MATTILSYNET Å OPPNÅ I MØTENE MED LOKALE BONDELAG?

For Mattilsynet er det viktig at et tilsynsbesøk skal være mest mulig forutsigbart for bonden. Derfor ønsket vi å skape forståelse for roller og oppgaver, plikter og rettigheter under et tilsyn.

Mattilsynet ville

- skape gjensidig forståelse for hvilken rolle Mattilsynets avdeling og det lokale Bondelaget har for å fremme god dyrevelferd for produksjonsdyr
- formidle til det lokale Bondelaget kunnskap om Mattilsynets arbeidsmetoder, ansvar og oppgaver, slik at de kunne formidle dette videre til sine medlemmer. Vi tror at hvis bonden kjenner og respekterer Mattilsynets rolle i arbeidet for at dyr skal ha det bra, vil det gi en bedre dialog når Mattilsynet er på tilsyn for å kontrollere dyrevelferden.
- invitere til samarbeid om ett eller flere tema om dyrevelferd mellom Mattilsynet og Bondelaget lokalt.

«Norges Bondelag opplever det som positivt at Mattilsynet møter på våre arrangementer og informerer om sin tilsynsvirksomhet og om generell forvaltning. Bonden får høre hvordan Mattilsynet tenker samtidig som Mattilsynet lytter til bonden. Å møtes på flere arenaer enn under tilsyn gir trygghet. Økt kjennskap til hverandre bidrar til gjensidig forventningsavklaring. Vår oppfatning er at møteserien som startet i 2018 gir relasjonsbygging mellom næring og myndigheter og bidrar konstruktivt til dyrevelferdsarbeidet.»

Lars Petter Bartnes, leder i Norges Bondelag

Mattilsynet inviterte bredt til møte om fremtidens utfordringer for produksjonsdyr

I september 2018 inviterte Mattilsynet viktige aktører til seminar om utvalgte tema om dyrevelferden for produksjonsdyr. Representanter fra 27 organisasjoner deltok, og vi fikk mange gode innspill til arbeidet vårt for god dyrevelferd.

Både nye driftsformer og ny kunnskap om dyrs behov gjør at vi kanskje må endre regelverket, og tilpasse veiledningen og tilsynet. Mattilsynet ønsket innspill fra næringsorganisasjonene, dyrevernorganisasjonene og andre relevante aktører for å kunne peke ut de riktige satsningsområdene i årene fremover.

STORFE OG FJØRFE VAR HOVEDTEMA PÅ SEMINARET

Åtte innledere presenterte

- forskningsresultater om forbrukernes holdninger til dyrevelferd og faktiske valg av matvarer.
- at god dyrevelferd krever bevisste holdninger og gode rutiner hos dyreeierne.
- hvordan det faktisk står til med velferden for verpehøns, ammekyr, okser og kalver.

Innledere var fra Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) ved OsloMet, Den norske veterinærforening, Nortura, Norsk kylling, Tyr, Dyrevernalliansen, Veterinærinstituttet og Mattilsynet.

ET MER SYSTEMATISK SAMARBEID MELLOM AKTØRENE ER NØDVENDIG FOR Å LØSE UTFORDRINGER INNEN DYREVELFERD

Noe av det viktigste vi tar med oss videre, er behovet for mer samarbeid med næringsorganisasjonene for å utveksle kunnskap, veilede om god dyrevelferd, påvirke den enkelte bonde i riktig retning og håndtere alvorlige hendelser med produksjonsdyr. Mye av dette skjer allerede i dag både sentralt og lokalt, men det er behov for en mer systematisk tilnærming. Vi skal følge opp dette temaet videre i dialog med organisasjonene.

Et mer systematisk samarbeid mellom aktørene er nødvendig for å løse utfordringer innen dyrevelferd

12

Resultater av tilsyn med dyrevelferd i 2018

I 2018 gjennomførte Mattilsynet tilsyn med dyrevelferden i 7 857 dyrehold. Det ble oppdaget større og mindre brudd på regelverket i 39 % av disse dyreholdene. Mattilsynet prioriterer å føre tilsyn i dyrehold der det er størst risiko for at dyrene ikke har det bra.

DE VIKTIGSTE FUNNENE I 2018 VAR AT

- det ble oppdaget alvorlig vanskjøtsel av dyr i 63 dyrehold, som er 0,7 % av de dyreholdene Mattilsynet var på tilsyn i. Dette er en økning fra 42 dyrehold i 2016 og 46 i 2017. Det er for tidlig å si om økningen er reell, eller om det betyr at vi greier å avdekke flere alvorlige forhold. Økningen

gjelder særlig kjæledyr, men også storfe og sau. For svin er det en nedgang fra de to årene før. Selv om hvert tilfelle er ett for mye, er likevel tallene lave sett opp mot det totale antallet dyrehold.

- Mattilsynet fikk 12 666 bekymringsmeldinger om dyrevelferd i 2018.

Et mer systematisk samarbeid mellom aktørene er nødvendig for å løse utfordringer innen dyrevelferd

HVA VISER TALLENE I RAPPORTEN?

Rapporten gjelder bare for tilsyn med dyrehold. Tilsyn med dyretransporter og slakterier er f.eks. ikke med i rapporten. I tillegg til «vanlige inspeksjoner» gjennomfører Mattilsynet en rekke andre typer tilsyn i dyrehold, herunder revisjoner, utstedelse av eksportattester (stort sett hest) og prøveuttak. Tilsyn som kun inkluderer utstedelse av eksportattester eller prøveuttak, er av praktiske grunner ikke inkludert i denne rapporten.

Tallene i rapporten viser ikke gjennomsnittet av hvordan dyrevelferden er i alle dyrehold i Norge. Rapporten gir et bilde av situasjonen i de dyreholdene der Mattilsynet har valgt å føre tilsyn. Vi fører mest tilsyn der vi har størst grunn til å tro at det er brudd på regelverket.

HVORDAN LESE TALLENE I RAPPORTEN

Tallene i rapporten er basert på de data våre inspektører registrerer fra sine tilsyn.

Inspektørene registrer funnene fra tilsyn i vårt elektroniske saksbehandlingssystem. Rapporten gir oversikt over det som er registrert i systemet når vi tar ut data. Tilsyn, funn og tiltak som ikke er registrert når vi henter ut data, kommer ikke med i rapporten.

Vår ambisjon er at registreringene skal være så korrekte som mulig, selv om de ikke gir et 100% korrekt bilde av alle forhold til enhver tid. Våre rapporter vil uansett kunne vise utviklingen over tid.

MATTILSYNET ER PÅ TILSYNSBESØK I DYREHOLD MED STØRST RISIKO FOR DÅRLIG DYREVELFERD

Dette betyr at vi besøker dyrehold med stor risiko for regelbrudd oftere enn dyrehold med liten risiko. Tallene i rapporten viser et bilde fra tilsynet med de dyreholdene vi har plukket ut. Resultatene av tilsynene er derfor representative for de mest risikoutsatte dyreholdene, men ikke for gjennomsnittet av alle dyrehold i Norge. Vi gjennomfører også mer tilfeldige stikkprøvekontroller.

VI VIL UNNGÅ FEILTOLKING AV TALLENE I RAPPORTEN

For en del av tallene i rapporten har vi tatt med en forklaring for å unngå feiltolkning av tallene. Det er viktig å være obs på at noen tabeller gjelder antall dyrehold, mens andre gjelder antall saker. Det kan være flere saker som gjelder samme dyrehold. Det kan være flere typer dyrehold hos samme dyreholder, f.eks. både storfe og svin på et gårdsbruk.

OM SAMMENLIGNING MED ANDRE TYPER RAPPORTER FRA MATTILSYNET

Mattilsynet rapporterer også for eksempel til ESA/EU. For disse rapportene er det andre utvalgskriterier, noe som gjør at tallene i våre tertial- og årsrapporter ikke er direkte sammenlignbare med dem vi rapporterer til ESA/EU. Hvis man ønsker å se på tall over tid for å fange opp tendenser og endringer, må tallene man sammenligner, stamme fra samme type rapportering.

ANTALL DYREHOLD

OM INNHOLDET I TABELLENE

Kolonnen «Andre dyrehold» omfatter blant annet:

Esel, lama, alpakka, viltoppdrett, dyrepensjonat, forsøksdyrstasjoner, fremvisning av dyr, dyrebutikker.

Dyrehold med produksjonsdyr er registrert i Mattilsynets system

En dyreholder har plikt til å melde hold av produksjonsdyr til Mattilsynet for at de skal bli registrert i vårt system.

Derfor er antallet dyrehold med produksjonsdyr i de ulike tabellene ganske presise tall.

Kjæledyr, hobbyfjørfe og små hestehold er det ikke meldeplikt for

For disse dyrene inneholder rapporten kun tall for dyrehold som er registrert i vårt system fordi vi har ført tilsyn i dyreholdet eller hatt annen kontakt.

- Kolonnen «Alle dyrehold» viser hvor mange dyrehold som er registrert i vårt system.
- Kolonnene med navn på dyreart viser antallet dyrehold for hver art.
- Når antallet tilsynsbesøk er større enn antallet dyrehold, betyr det at noen dyrehold har fått mer enn ett tilsynsbesøk.

Hver dyreart eller gruppe av arter blir registrert i vårt system som ett dyrehold. Kolonnen «Alle dyrehold» omfatter dyrehold med én eller flere arter. Summen av hver kolonne vil derfor være større enn tallet i kolonnen for «Alle dyrehold».

Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
73 077	25 385	139	138	7663	15 959	599	19 666	2707	15 489	4 873	629	7 893

ANTALL TILSYN

ANTALL DYREHOLD DET ER FØRT TILSYN I

Alle våre tilsyn med dyr har et element av dyrevelferd i seg, fordi vi alltid vil oppdage alvorlige dyrevelferdsproblemer selv om vi i utgangspunktet besøker dyreholdet av andre grunner.

Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
8 784	3 426	47	22	775	944	28	1 920	252	2 021	731	17	352

Under følger oversikt over dyreholdene der dyrevelferd var formålet med tilsynet, enten alene eller sammen med andre formål.

Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
7857	3040	46	21	723	770	27	1781	225	1919	714	10	199
89,4 %	88,7 %	97,9 %	95,5 %	93,3 %	81,6 %	96,4 %	92,8 %	89,3 %	95,0 %	97,7 %	58,8 %	56,5 %

ANTALL TILSYNSBESØK I DYREHOLD TOTALT

Tallene for tilsynsbesøk vil ofte være større enn tallene for antall dyrehold det er ført tilsyn i, fordi Mattilsynet har vært mer enn én gang på inspeksjon i ett eller flere dyrehold.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
3 729	52	25	838	1 169	28	2 281	290	2 585	857	21	425

Tabellen under inneholder tilsynsbesøk der dyrevelferd var formålet. Tabellen viser hvor stor prosentandel dette var av alle tilsynsbesøkene i de ulike typene dyrehold.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
3 185	51	23	777	934	27	2 090	262	2 398	831	10	209
85,4 %	98,1 %	92,0 %	92,7 %	79,9 %	96,4 %	91,6 %	90,3 %	92,8 %	97,0 %	47,6 %	49,2 %

VARSLER OG UVARSLER TILSYN

Hva er et varslet tilsyn?

Ved et varslet tilsynsbesøk har dyreholderen fått beskjed om at Mattilsynet kommer på tilsyn. Formålet er å sikre at det er noen til stede i dyreholdet når inspektøren kommer. Varslingen kan skje fra flere dager til noen timer før tilsynet gjennomføres.

Hva er uvarslet tilsyn?

Ved uvarslet tilsynsbesøk kommer inspektøren uanmeldt, fordi Mattilsynet vil inspisere uten at dyreholderen har kunnet forberede seg. Et tilsyn er uvarslet når dyreholderen er varslet mindre enn en halv time før vi kommer til dyreholdet.

Tabellen under viser hvilken prosentandel de uvarslede tilsynene utgjorde av alle tilsynene.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
86,7 %	90,2 %	47,8 %	25,6 %	66,8 %	51,9 %	47,4 %	40,1 %	62,2 %	43,1 %	20,0 %	21,1 %

Mattilsynet har som mål å gjennomføre så mange som mulig av tilsynene med dyrevelferd uten varsling.

RESULTATER AV TILSYN

På våre tilsyn ser vi etter om dyreholderne overholder kravene i regelverket. Inspektørene har en liste med kravpunkter som kontrolleres, og registrerer om hvert enkelt av dem er oppfylt eller ikke. Funnene oppgis med betegnelse «ok», «ikke tilfredsstillende» og «alvorlig vanskjøtsel av dyr». Dette er grunnlaget for registreringene i denne rapporten. I tillegg får dyreholderen en tilsynsrapport, der inspektøren beskriver nærmere hva som er undersøkt og hvilke regelverksbrudd som er avdekket.

Antall saker der det ikke er funnet avvik fra dyrevelferdsregelverket

Antall saker der alle kravpunkter i tilsynet er angitt som «ok»

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
2 045	38	15	580	439	10	1 053	146	1 010	507	3	128

Antall saker der det er funnet avvik fra regelverket

Antall saker der ett eller flere kravpunkt er angitt som «Ikke tilfredsstillende»

Merk at tallene for «ikke tilfredsstillende» ikke sier noe om hvilke bestemmelser det er registrert brudd på, eller hvor alvorlig bruddene var.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
1 058	13	8	184	458	17	955	108	1 250	313	7	53

Antall saker der det er registrert alvorlig vanskjøtsel av dyr

Forhold som kommer inn under denne kategorien, er tilfeller der flere dyr er døde eller må avlives på grunn av manglende fôring, vanntilgang og stell. I 2018 registrerte vi alvorlig vanskjøtsel i totalt 63 dyrehold. Sakene fordeler seg på ulike dyrearter som vist i tabellen under.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
25	0	0	0	2	0	18	0	20	7	0	0

VIRKEMIDDELBRUK

Mattilsynet har ulike typer virkemidler som vi benytter i vår oppfølging overfor dyreholdere som bryter regelverket. Vi deler virkemidlene inn i ulike grupper, herunder veiledning og påpeking av plikt, vedtak og politianmeldelse.

Antall saker der Mattilsynet har påpekt dyreholderens plikter

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
160	1	0	31	89	3	178	21	236	54	0	5

Antall saker der det er fattet vedtak om at dyreholderen må gjennomføre tiltak for å rette opp i forholdet

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
538	12	6	93	311	13	675	64	851	208	4	34

Hastevedtak

Tabellen under viser i hvor mange av sakene fra tabellen over det ble fattet vedtak uten forhåndsvarsel (hastevedtak). Dette innebærer at Mattilsynet har funnet forholdet så alvorlig at det er nødvendig å gjøre tiltak straks.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
123	8	0	17	71	3	178	21	183	83	0	9
22,9 %	66,7 %	0,0 %	18,3 %	22,8 %	23,1 %	26,4 %	32,8 %	21,5 %	39,9 %	0,0 %	26,5 %

Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om avliving

Dyreholderen pålegges å avlive dyr innen en gitt frist.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
4	0	0	6	4	0	6	0	0	2	0	0

Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak og selv utført avlivingen

Dette kan for eksempel være saker der dyreholderen nekter å gjennomføre pålegg fra Mattilsynet om at dyr skal avlives. I slike tilfeller må Mattilsynet selv sørge for at dyrene avlives.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
27	0	0	0	6	0	8	1	1	0	0	0

Antall dyrehold der det er fattet vedtak om at dyreholderen må avvikle dyrehold

Fordi ett dyrehold kan bestå av flere arter, kan summen av hver kolonne være større enn tallet i kolonne for «Alle dyrehold».

Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
81	20	0	1	7	6	0	20	4	24	2	0	1

Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om midlertidig forvaring av dyr

I disse sakene tar Mattilsynet som regel dyrene vekk fra dyreholderen og sørger for at de blir tatt vare på av andre til det er avgjort hva som skal skje videre. Det er sjelden aktuelt å ta andre dyrearter enn kjæledyr i midlertidig forvaring, men for produksjonsdyr og hest kan Mattilsynet sørge for at dyrene blir stelt på stedet for eierens regning hvis forholdene ligger til rette for det.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
159	0	0	0	11	0	2	1	3	1	0	1

Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om omplassering av dyr

Disse sakene er i hovedsak oppfølging av vedtak om midlertidig forvaring.

Omplassering av dyrene er ett av flere mulige resultater i disse sakene. Det er ikke lenger et krav at eieren samtykker i at dyrene skal omplasseres.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om tilbakeføring av dyr

Dette vedtas dersom Mattilsynet vurderer at det er forsvarlig å gi dyr som er tatt i midlertidig forvaring, tilbake til dyreholderen.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
34	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0

Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om avliving av dyr i midlertidig forvaring

Dette vedtas når dyrene ikke kan føres tilbake til dyreholdet og ikke egner seg for omplassering.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Antall dyrehold der Mattilsynet har fattet vedtak om overtredelsesgebyr

Overtredelsesgebyr kan brukes hvis dyreholderen har brutt regelverket uaktsomt eller med vilje. Fordi ett dyrehold kan bestå av flere arter, kan summen av kolonnene være større enn tallet i kolonnen for «Alle dyrehold».

Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
61	9	0	0	3	2	0	7	0	33	6	0	2

Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om tvangsmulkt

Mattilsynet kan bestemme at dyreholderen må betale en mulkt dersom et regelbrudd ikke blir rettet innen en frist Mattilsynet gir. Dersom dyreholderen retter feilen, slipper han å betale mulkten.

Tabellen under viser antall saker med vedtak om løpende tvangsmulkt:

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
18	1	0	3	28	0	38	5	64	9	1	1

Tabellen under viser antall saker med vedtak om engangs tvangsmulkt:

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0

Antall dyrehold der Mattilsynet har anmeldt dyreholderen til politiet

Vi minner om at fordi ett dyrehold kan bestå av flere arter, kan summen av kolonnene være større enn tallet i kolonnen for «Alle dyrehold».

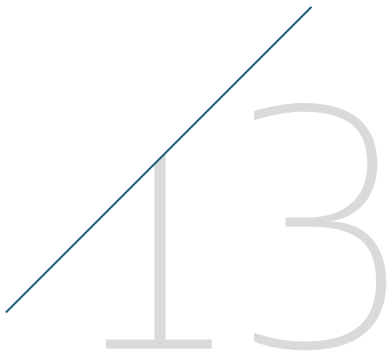
Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
46	26	0	0	1	5	0	7	0	6	2	0	4

Antall dyrehold der Mattilsynet har fattet vedtak om forbud mot aktiviteter etter dyrevelferdsloven § 33

Vi minner om at fordi ett dyrehold kan bestå av flere arter, kan summen av kolonnene være større enn tallet i kolonnen for «Alle dyrehold».

Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
78	31	0	0	4	3	0	16	2	15	3	0	22

Slik er tilsynet med dyrevelferd organisert i Mattilsynet

Inspektørene i Mattilsynet utfører tilsynene med dyrevelferden, og dyrevernnemndene bidrar med lekmannsskjønn.

Mattilsynet består av et hovedkontor og fem regioner, og vi har avdelingskontor over hele landet.

INSPEKTØRER OG DYREVERNEMND UTFØRER TILSYN

Det er inspektørene ute i avdelingene som utfører tilsynet med dyrevelferden. Hver avdeling har også minst én dyrevernnemnd. Nemnda består av mennesker med kunnskap om og interesse for dyrehold. De skal bidra med lekmannsskjønn. Det betyr at de skal gi råd til Mattilsynet om hva «folk flest» vil regne som godt nok dyrehold. Dette er særlig viktig der det ikke finnes detaljert regelverk, først og fremst i saker om kjæledyr.

HOVEDKONTORET LAGER REGELVERK OG BEHANDLER KLAGER

På hovedkontoret har Seksjon for dyrevelferd ansvaret for det overordnede arbeidet med dyrevelferden. Seksjonen lager forslag til regelverk om dyrevelferd og styrer regionene i deres arbeid. Hovedkontoret behandler også klager fra dyreholdere på vedtak som er fattet i regionene.

TILSYN I DYREHOLD MED STØRST RISIKO FOR DÅRLIG DYREVELFERD

For å utnytte ressursene best mulig er tilsynet mest mulig risikobasert. Det betyr at vi fører mest tilsyn der vi tror det er størst risiko for at dyr ikke har det bra og regelverket blir brutt. Bekymringsmeldingene gir viktig informasjon om dette.

EGNE TILSYNSKAMPANJER OMFATTER ALLE TYPER DYREHOLD

Vi gjennomfører også jevnlig landsdekkende eller regionale tilsynskampanjer, der vi fører tilsyn med et stort antall dyrehold etter et gitt tema. Eksempler er brannsikring i svinehold og velferd for kalv.

UTVIKLER TILSYNET FOR Å OPPDAGE BRUDD PÅ REGELVERKET

Mattilsynet ønsker å oppdage det tidlig hvis dyr lider på grunn av vanskjøtsel. Vi jobber derfor med å utvikle bedre kriterier for risikobasert tilsyn. En del tilsyn blir utført som korte besøk for å sjekke noen få krav og få et inntrykk av dyreholdet. Dyrevernnemndene kan bli sendt ut for å avdekke dyrehold der Mattilsynet må ta en grundigere kontroll. Vi følger opp bekymringsmeldinger fra publikum, og vi bruker registreringer fra slakteriene når de tyder på dårlige forhold der dyrene kommer fra. Vi har dialog med praktiserende veterinærer og andre som har kontakt med dyreholdene. Og vi bruker vår lokalkunnskap om dyreholdene og om driftsformer som kan gi økt risiko for dårlig dyrevelferd.

Dyrevernemda består av mennesker med kunnskap om og interesse for dyrehold. De skal bidra med lekmannsskjønn.

VEDLEGG: TABELL MED RESULTATER FRA TILSYN I DYREHOLD 2018

	Alle dyrehold *	Kjæledyr
Antall dyrehold.	73 077	25 385
Antall tilsynsbesøk i dyrehold, uavhengig av om dyrevelferd er vurdert eller ikke.		3 729
Antall tilsynsbesøk i dyrehold der det er ført dyrevelferdstilsyn.		3 185
Antall tilsynsbesøk der det er ført dyrevelferdstilsyn hvor tilsynet er varslet.		424
Antall tilsynsbesøk der det er ført dyrevelferdstilsyn hvor tilsynet ikke er varslet.		2 761
Antall dyrehold der det er ført tilsyn, uavhengig av om dyrevelferd er vurdert eller ikke.	8 784	3 426
Antall dyrehold der det er ført dyrevelferdstilsyn.	7 857	3 040
Antall saker der det ikke er funnet avvik fra dyrevelferdsregelverket.		2 045
Antall saker der det er funnet avvik fra dyrevelferdsregelverket. **	3 063	1 058
Antall saker med registrerte tilfeller av alvorlig vanskjøtsel av dyr. ***	63	25
Antall saker der Mattilsynet har påpekt dyreeiers plikter.		160
Antall saker der det er varslet om at dyreeier må gjennomføre tiltak for å rette opp forholdet.		615
Antall saker der det er fattet vedtak om at dyreeier må gjennomføre tiltak for å rette opp forholdet.		538
Antall saker med gjennomføring av tiltak som er hastevedtak uten forhåndsvarsling.		123
Antall dyrehold der det er fattet vedtak om at dyreeier må avvikle holdet av en art.	81	20
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om avliving i saker (uten forutgående midlertidig forvaring).		4
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak og utført avlivingen av dyrevelferdsmessige grunner (uten forutgående midlertidig forvaring)		27
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om midlertidig forvaring.		159
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om omplassering av dyr (totalt)		17
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om omplassering av dyr etter vedtak om midlertidig forvaring		4
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om tilbakeføring av dyr (totalt)		34
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om tilbakeføring av dyr etter vedtak om midlertidig forvaring		17
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om avliving av dyr i forvaring.		7
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om (løpende) tvangsmulkt.		18
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om (engangs) tvangsmulkt.		0
Antall dyrehold der Mattilsynet har anmeldt dyreeier til Politiet.	46	26
Antall dyrehold der Mattilsynet har fattet vedtak om forbud mot aktivitet etter dyrevelferdsloven § 33.	78	31
Antall dyrehold der Mattilsynet har fattet vedtak om overtredelsesgebyr.	61	9

Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
139	138	7 663	15 959	599	19 666	2 707	15 489	4 873	629	7 893
52	25	838	1 169	28	2 281	290	2 585	857	21	425
51	23	777	934	27	2 090	262	2 398	831	10	209
5	12	578	310	13	1 100	157	907	473	8	111
46	11	199	624	14	990	105	1 491	358	2	44
47	22	775	944	28	1 920	252	2 021	731	17	352
46	21	723	770	27	1 781	225	1 919	714	10	199
38	15	580	439	10	1 053	146	1 010	507	3	128
13	8	184	458	17	955	108	1 250	313	7	53
0	0	0	2	0	18	0	20	7	0	0
1	0	31	89	3	178	21	236	54	0	5
6	7	123	322	14	703	65	934	229	7	39
12	6	93	311	13	675	64	851	208	4	34
8	0	17	71	3	178	21	183	83	0	9
0	1	7	6	0	20	4	24	2	0	1
0	0	6	4	0	6	0	0	2	0	0
0	0	0	6	0	8	1	1	0	0	0
0	0	0	11	0	2	1	3	1	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	3	28	0	38	5	64	9	1	1
0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
0	0	1	5	0	7	0	6	2	0	4
0	0	4	3	0	16	2	15	3	0	22
0	0	3	2	0	7	0	33	6	0	2

*** Merk at tallet i denne kolonnen teller antall unike virksomheter. I de øvrige kolonnene på rad 9-15 og 17-26 telles unike saknummer.

** Rad 10 inneholder konklusjoner av type «ikke tilfredsstillende» og «alvorlig vanskjøtsel».

*** Rad 11 viser hvor mange av virksomhetene/sakene i rad 10, som hadde konklusjon «alvorlig vanskjøtsel»

Du kan varsle oss på www.mattilsynet.no

hvis du vet om dyr som lider.

Mattilsynet forvalter lov om dyrevelferd.
Formålet med loven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr.